

Центри реабілітації населення як ефективна модель подолання соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи

- ✘ *З доповіді на Гуманітарному Форумі “Відродження, оновлення і розвиток людини” Оксани ГАРНЕЦЬ, кандидата психологічних наук. Вивченням психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи займалася з 1988р. як експерт та керівник окремих програм ЮНЕСКО, Чорнобильської програми ООН та Чорнобильської програми відродження і розвитку ПРООН*

Психологічні наслідки Чорнобильської катастрофи, на жаль, не зникають, а тільки розвиваються. Динаміка цих наслідків свідчить про те, що вони, по-перше, змінюються і поглиблюються, вживлюються в кожну індивідуальну психологію, а по-друге, що особливо важливо, – передаються із покоління в покоління. Сьогодні підростає третє покоління постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Це діти тих, хто є дітьми постраждалих. І проблема в тому, що ці діти несуть на собі весь тягар психологічних наслідків, що мали їх батьки. Психологічні наслідки Чорнобиля дуже складні, оскільки вкрай непрості ті феномени, які до них призвели. Це не тільки побоювання конкретних радіоактивних впливів, це сильний стрес, що виник після переселення людей. Статистика свідчить, що так званий синдром жертви, тобто комплекс психологічних наслідків, які мають люди після катастрофи, більш притаманний переселенцям, аніж тим, хто залишився жити у дуже ризикованих умовах. Розрив соціальних зв'язків, зміна соціального статусу та умов проживання призвела до того, що люди опинилися у певній безпомічності, у нерозумінні того, як рухатися далі. Чорнобильська катастрофа дуже не проста. Ми говоримо про неї не

як про аварію, а саме як про катастрофу, тому що той спектр наслідків, які ми маємо, фактично зачіпає всі сфери людського життя. Третє покоління постраждалих, на жаль, виявляє певні риси песимізму та соціальної пасивності. Ці молоді люди, які мали б з надією дивитися у майбутнє, насправді з великими труднощами вибудовують свою долю. Вони дуже важко долають притаманні їм чорнобильські стигми, які у них виникли значною мірою через вплив старшого покоління.

Завдяки міжнародним організаціям, насамперед ЮНЕСКО, була створена ефективна комплексна модель надання соціально-психологічної допомоги постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи. Це 5 центрів соціально-психологічної реабілітації населення, котрі надають індивідуальну та групову психологічну допомогу, а також соціальну допомогу, що передбачає розбудову соціальної структури суспільства. Після того, як певні моделі відпрацьовано, суспільство має визначити, як можна впровадити їх таким чином, щоб дати молодим людям, що вважають себе постраждалими (і є ними), сподівання на розбудову нормального індивідуального і суспільного життя.

Третина постраждалих, що проживають на забруднених територіях, – це діти і підлітки. І це саме той контингент, котрий потребує найбільшої уваги. Центри реабілітації населення активно і плідно працюють з дітьми, підлітками та молоддю. Більше того, ця система почала розширятися: у невеличких селах створюються осередки, що допомагають постраждалим вийти з кризового стану. Це перші кроки, які потрібно підтримувати і надалі, оскільки найбільший ризик в аспекті психологічного здоров'я української нації – це втратити третє постчорнобильське покоління. Якщо ми не допоможемо молодим людям стати активними, самим планувати життєві перспективи і будувати своє життя, нам годі сподіватися на державу, яка буде процвітати.